

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2024-0000898813

Datum

18 december 2024

Opgesteld door

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Samengewerkt met

CZW

Bijlage(n)

4

Aan de minister van BZK
Van DGDOO

nota

Rapportage invoeringstoets Wet bescherming
klokkenluiders en resultaten WEA (TNO)

Aanleiding

Op 18 februari 2023 is de Wet bescherming klokkenluiders (Wbk) in werking getreden. Het onderzoeksbureau Stichting SEO Economisch Onderzoek heeft een invoeringstoets van de Wbk uitgevoerd. Met deze nota informeren we u over de uitkomst van het rapport en leggen we de aanbiedingsbrief om de Tweede Kamer te informeren over het rapport en de resultaten uit de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA) voor.

Geadviseerd besluit

- Kennisnemen van de bijlagen 1-4.
- Bent u akkoord met de brief waarmee u het rapport invoeringstoets Wbk aanbiedt aan de Tweede Kamer en de Kamer tevens informeert over de publicatie van de Werkgevers Enquête Arbeid van TNO?
- Deadline: een extern onderzoeksrapport dient in de regel binnen 28 dagen openbaar te worden gemaakt.

Kern

- De Wbk betreft de implementatie van de Europese Klokkenluidersrichtlijn (EU) 2019/1937 en vervangt de Wet Huis voor klokkenluiders uit 2016.
- Een invoeringstoets is een lichtvoetige bestudering van nieuwe regelgeving in principe één jaar na invoering in de praktijk, met hierbij bijzondere aandacht voor de doelgroep.¹
- De invoeringstoets is erop gericht om aandachtspunten rond de werking van de wet te signaleren, zodat op een vroeg moment bijstelling mogelijk is.
- Met de invoeringstoets voldoet u aan de toezegging de uitvoeringslasten bij de bevoegde autoriteiten te onderzoeken.²
- In uw aanbiedingsbrief aan de TK schrijft u dat de belangrijkste bescherming voor melders gevonden moet worden in de cultuur van organisaties. Bescherming voor werknemers in de praktijk is en blijft moeilijk vanuit de wetgever te organiseren.

¹ De doelgroep bij de Wbk betreft: de potentiële melders, de werkgevers (publiek en privaat) en de bevoegde autoriteiten (d.w.z. de Autoriteit Consument en Markt, de Autoriteit Financiële Markten, de Autoriteit persoonsgegevens, De Nederlandsche Bank N.V., het Huis voor klokkenluiders, de Inspectie gezondheidszorg en jeugd, de Nederlandse Zorgautoriteit, de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Het Huis voor klokkenluiders is aangewezen voor meldingen waarvoor geen andere autoriteit bevoegd is.

² Handelingen II 2022/23, nr. 33, item 52, p. 24. In haar brief van 6 juli 2023 aan de Tweede Kamer heeft de minister van BZK geschreven dat zij het vraagstuk van uitvoeringslasten bij de bevoegde autoriteiten wil betrekken bij de invoeringstoets.

- Dit neemt niet weg dat de invoeringstoets laat zien dat wijzigingen met de Wbk positief bijdragen aan de bescherming van klokkenluiders en het doenvermogen.
- De signalen dat de ontvangers van meldingen niet goed op de hoogte zijn van de wet en het begrip misstand een moeilijke term is voor de gehele doelgroep wordt onderdeel van de aanpak 2025 gericht op het vergroten van kennis over de Wbk en het stimuleren van een preventieve aanpak voor een veilig werk- en meldklimaat. Hiermee wordt ingezet op het vergroten van de kenbaarheid van de definitie misstand.
- De uitkomst hiervan betreft u in de wetsevaluatie voorzien in 2026 waarbij wordt gekeken naar de doeltreffend- en doelmatigheid van de wet.
- TNO heeft op 7 november jl. de resultaten van de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA) gepubliceerd. In de WEA zijn vragen opgenomen over de aanwezigheid en toepassing van de interne meldprocedure bij werkgevers.

Onze referentie
2024-0000898813

Datum
18 december 2024

Toelichting

Onderzoeksbureau Stichting SEO Economisch Onderzoek (SEO)

- SEO heeft de invoeringstoets uitgevoerd in de periode mei-november 2024.
- SEO is in het uitvoeren van haar onderzoek begeleid door interne collega's van BZK en contactpersonen vanuit het Huis voor klokkenluiders.
- Ook heeft afstemming met de bevoegde autoriteiten³ en met de leden uit de werkgroep van de Stichting van de Arbeid (bestaande uit vertegenwoordiging werknemers en werkgevers) plaatsgevonden.

Invoeringstoets Wbk

- **Aanpak:** er is gekeken hoe de wet uitpakt in de praktijk voor de doelgroep, d.w.z. potentiële melders, werkgevers en de bevoegde autoriteiten.
- **Methode:** drie enquêtes, 50 diepte-interviews, een juridische analyse van de wet en het doenvermogen. De resultaten zijn kwalitatief en niet representatief (van bepaalde sectoren zijn geen gegevens betrokken in de invoeringstoets).
- Het rapport treft u aan in **bijlage 2** en een samenvatting van de bevindingen in **bijlage 3**.

Appreciatie en aanbiedingsbrief TK

- Het doel van de invoeringstoets is niet om te kunnen vaststellen of de nieuwe regelgeving een succes is.
- De invoeringstoets is erop gericht om kort na invoering aandachtspunten rond de werking van de wet te signaleren en om op een vroeg moment te kunnen bijstellen.
- De bevindingen en conclusies van het rapport moeten tegen deze achtergrond worden beschouwd.
- In uw (concept)reactie (**bijlage 1**) op de invoeringstoets richting de TK onderschrijft u de conclusie dat de belangrijkste bescherming gevonden moet worden in de cultuur van organisaties. Bescherming voor werknemers in de praktijk is en blijft moeilijk vanuit de wetgever te organiseren.
- Dit neemt niet weg dat de invoeringstoets laat zien dat wijzigingen uit de Wbk positief bijdragen aan de bescherming van de klokkenluiders en het doenvermogen. Toch vergt het nog veel doenvermogen van de melder.
- Tegelijkertijd laat de rapportage zien dat de ontvangers van meldingen voor een deel ook niet goed op de hoogte zijn van de wet. De wet heeft als logisch aangrijpingsmoment het tijdstip dat de werknemer de melding doet. Dit tijdstip

³ Met de Wbk zijn 'bevoegde autoriteiten' aangewezen als extern meldkanaal voor de ontvangst en opvolging van meldingen. Voor deze externe meldkanalen gelden eisen voor in het ontvangst nemen van meldingen in de zin van de Wbk en de wijze waarop vervolgstappen naar aanleiding van die meldingen volgens de Wbk moeten worden genomen.

kan in de praktijk soms lastig vast te stellen zijn en gevolg kan zijn dat ook de bescherming die voor een melder bedoeld is moeilijker in te zetten is.

- Er komt een eenduidig beeld naar voren dat het begrip misstand een te moeilijke term is. Dit geldt in het bijzonder voor melders, maar ook voor werkgevers en bevoegde autoriteiten. Het is belangrijk om op dit signaal te handelen.
- De wet is jong en regelgeving heeft tijd nodig om effect te sorteren en een wetwijziging rond de definitie misstand is te prematuur.
- Gezien voornoemde signalen ligt het voor de hand om eerst via een gerichte aanpak in te zetten op het vergroten van de kenbaarheid van de definitie van misstand bij de gehele doelgroep.
- Het vergroten van het kennisniveau draagt niet alleen bij aan het verder versterken van het doenvermogen van de melder maar van de gehele doelgroep die betrokken is bij het beoordelen en afdoen van een melding.
- Het is belangrijk dat de ontvangers van meldingen goed bekend zijn met regelgeving en het begrip misstand uniform beoordelen.
- U kunt aangeven de uitkomsten hiervan te betrekken bij de wetsevaluatie die voorzien is in 2026.

Onze referentie
2024-0000898813

Datum
18 december 2024

Krachtenveld

- Huis voor klokkenluiders:
 - heeft in een aparte reactie vraagtekens geplaatst bij de invoeringstoets gezien de beperkingen van het onderzoek. In de duiding van de resultaten moet hier volgens hen rekening mee worden gehouden. Er zou voorbij gegaan zijn aan de uitvoerbaarheid van de wet voor het Huis. Dit punt heeft SEO overgenomen.
 - vindt dat de wet zelf tekortkomingen heeft, is gecompliceerd en ontoegankelijk. Dit leidt tot problemen bij alle betrokkenen en tot onzekerheden en problemen bij de uitvoering.
 - vindt dat de wet over de positie van en rol van het Huis onduidelijk is. De preventietaak is te beperkt geformuleerd en het amendement Leijten waarmee aan het Huis toezichts- en handhavingstaken zijn toegekend is nog niet in werking getreden.
- StvdA en bevoegde autoriteiten: over de rapportage heeft met hen afstemming plaatsgevonden. De bevoegde autoriteiten weten dat de rapportage met de TK wordt gedeeld en dat u hiermee voldoet aan de toezegging om de uitvoeringslasten in kaart te brengen.

Werkgevers Enquête Arbeid (WEA)

- In het eindrapport van de evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders uit 2020 was de aanbeveling om de aanwezigheid en toepassing van de interne meldprocedure bij organisaties te monitoren door er periodiek onderzoek naar te doen op een vergelijkbare wijze.
- In overleg met TNO is besloten om vragen op te nemen over de aanwezigheid en toepassing van interne meldprocedure in de bestaande monitor onder werkgevers, de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA). Dit vindt plaats in 2024 en 2026 met de mogelijkheid om te verlengen.
- De uitkomsten van de WEA zijn op 7 november 2024 door TNO gepubliceerd.
- Een belangrijke uitkomst is dat 74% van de werkgevers heeft aangegeven te beschikken over een interne meldprocedure. Van deze werkgevers heeft 54% de meldprocedure aangepast naar aanleiding van de Wkb.
- Opvallende resultaten zijn dat werkgevers in de zorg (80%), de ICT (83%) en het openbaar bestuur (85%) het hoogst scoren op het hebben van een meldprocedure. Dit percentage ligt beduidend lager voor werkgevers in de bouw (57%), horeca (58%) en vervoerssector (66%). 83% van de werkgevers geeft aan dat zij hun medewerkers informeren over de meldprocedure.
- TNO is gevraagd nadere analyses en verbanden te leggen op basis van de voornoemde uitkomsten uit de WEA. De uitkomsten van andere relevante

vragen uit de WEA die verband houden met een veilig werk- en meldklimaat worden verbonden met de uitkomsten over de aanwezigheid en toepassing van de interne meldprocedure bij werkgevers.

- Deze uitkomsten worden betrokken bij de voorbereidingen van het komende wetsvoorstel en de aanpak veilig werkklimaat over 2025.
- In **bijlage 4** is een selectie opgenomen van de relevante resultaten van de WEA.

Onze referentie
2024-0000898813

Datum
18 december 2024

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief	Ter ondertekening
2	Rapport invoeringstoets Wbk	Ter informatie (bijlage bij de Kamerbrief)
3	Samenvatting bevindingen invoeringstoets	Ter informatie (bijlage bij nota)
4	WEA in vogelvlucht (selectie uitkomsten interne meldprocedures)	Ter informatie (bijlage bij nota)